

Sarokíves kör, hely- és keletbélyegzések Nagy-Britannia klasszikus bélyegein (1840 – 1900)

A bélyegzések eredeti angol elnevezése „squared circle datestamp”, ami tükörfordítással négyzetes kör, hely- és keletbélyegzést jelent. Számomra viszont sokkal többet mond a sarokíves körbélyegzés, amit ezen típusú bélyegzésekre a továbbiakban használni fogok. A bélyegzések jellemzője az egy vagy több középponti kör illetve az átlók irányában a körön kívül a „sarkokon” elhelyezkedő rövidebb-hosszabb körívek. A feladási helyre vonatkozó információk általában a középponti körön belül helyezkednek el.

A bélyegzőlenyomatok általános felépítése. (**1. ábra** – erősen nagyított)

1. ábra

①	Belső kör	- egy belső kör
②	Sarokívek	- sarkonként 3 - 3 hosszú körív
③	Feladási hely	- London West District
④	Feladás/felvétel időpontja	- 7 óra PM
⑤	Feladás/felvétel dátuma	- 08 09 1900
⑥	Felvevő postahivatal száma	- 76

Az első ilyen bélyegzések 1879-ben jelentek meg London E.C. kerület postahivatalaiban, majd Anglia és Wales vidéki postahivatalaiban is elterjedtek. Skóciában és Írországban nem kerültek bevezetésre. Nagyjából az 1930-as évekig használták. Általában fekete színű bélyegzésekről beszélhetünk, de néhány piros színű bélyegzés is előfordul (pld. Stoke Newington S.O.).

A sarokíves körbélyegzők az alábbi postahivatalokban voltak használatban:

- London Kerületi Főposták (East Center, East, Nord, Nord-West, South-East, South-West, West, West Center és Paddington) (**2-3. ábrák**)

2. ábra - London West különböző bélyegzőlenyomatok

3. ábra – Paddington

- London Kerületi Fiókposták
 - Aldgate B.O./E.
 - Bedford St. S.O./W.C. (**4. ábra**)
 - Charing Cross W.C.
 - London W.C./C.X.
 - Lombard St. B.O./E.C.
 - Lombard St. S.O./E.C.
 - Mark Lane E.C.
 - Stock Exchange E.C.
 - Threadneedle St. B.O./E.C.
 - Throgmorton Avenue E.C.

4. ábra – Bedford St. S.O./W.C.

- London Városkörnyéki Kerületi postahivatalok (**5. ábra**)

5. ábra - Chiswick, Kensington, St.John's Wood, West Kensington

- Vidéki postahivatalok (**6. ábra**)

Összességében közel 800 postahivatal, Londonon kívül olyan nagyvárosok, mint Brighton, Leeds, Liverpool, Birmingham, Portsmouth, Sheffield, Southampton, Manchester, stb. postahivatalai is használták.

6. ábra – Birmingham, Sheffield, Southampton, Liverpool

Jellegzetes típusok:

- I.A Egy középponti kör és sarkonként 3 – 3 hosszú körív (**7.a. ábra**)
- I.B Egy középponti kör és sarkonként 3 – 3 rövid körív (**7.b. ábra**)
- II.A Egy középponti kör és sarkonként 2 – 2 hosszú körív (**8.a. ábra**)
- II.B Egy középponti kör és sarkonként 2 – 2 rövid körív (**8.b. ábra**)
- III. Egy középponti kör és sarkonként 1 – 1 körív (**9. ábra**)
- IV. Négy koncentrikus kör (**10. ábra**)
- V. Három koncentrikus középponti kör és sarkonként 1 – 1 körív
- Vi. Két koncentrikus középponti kör és sarkonként 2 – 2 körív (**11. ábra**)

7.a. ábra

7.b. ábra

8.a. ábra

8.b. ábra

9. ábra

10. ábra

11. ábra

Az altípusok megkülönböztetése, csoportosítása a középponti körben elhelyezkedő információk alapján történhet. Ezek a felvevő postahivatal helységének a neve és a hivatal száma, a felvétel időpontja és egyéb információk. A postahivatalok helységneve függetlenül attól, hogy városról, faluról vagy községről beszélünk, minden esetben a középponti körön belül és felül, íves formában helyezkedik el. Vannak bélyegzések ahol további információk is szerepelnek a középponti körön belül, ívesen de alul. **(18. ábra)** A helységneven túl az egyik legfontosabb információ a felvevő postahivatal esetleg hivatalon belül a felvevő hely száma vagy jele. Ezt a Hammer Identity (H.I.) „leütés azonosító” vagy „lebélyegzési hely azonosító” jelenti. Ennek elhelyezkedése a bélyegző lenyomatban adja az altípusokat.

Jellegzetes altípusok:

- a. HI dátum felett baloldalon **(12.a-b. ábrák)**
- b. HI dátum felett jobb oldalon **(13.a-b. ábrák)**
- c. HI dátum felett közepén
- d. HI az ívek között az alsó két sarkokban **(15.a-c. ábrák)**
- e. HI középponti körön belül a dátum alatt
- f. HI középponti körön kívül az ívek között
- g. HI megszakított középponti körívben az ívek között **(14.a-b. ábrák)**

12.a. ábra

12.b. ábra

13.a. ábra

13.b. ábra

14.a-b. ábra

15.a-c. ábra

További megkülönböztetéseket tehetünk a feladási dátum, feladási időpont vonatkozásában is de ezeket már nem feltétlenül kategorizálják.

Feladási dátum. Általában két sorban, ritkábban egy sorban helyezkedik el. Szokásos felépítése hónap-nap és alatta évszám (**16. ábra**), esetleg nap-hónap és alatta évszám. Az egyvonalas dátum mindig nap-hónap-évszám szerkezetű. (**17. ábra**)

16. ábra - OC 8 94

17. ábra – 12 MY 86

Feladás vagy felvétel időpontja. Minden esetben a dátum felett helyezkedik el, két alapvető változata ismert. Az első változatban egy sorban óra és perc valamint a napszak (AM - délelőtt, PM - délután) található. (pld. 3 15 PM vagy 7 30 PM, **18. ábra**)

18. ábra

19. ábra

Érdekesebb az időpont másik változata, ahol egy igen egyszerű kódolást használtak. A dátum szerkezete K F * A délelőtt illetve L F * P délután (**19. ábra**). Az egyes betűk jelentése a táblázat alapján:

Jel	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M
óra	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
perc	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	-

Az 19. ábra példáján **K F * A** megfelel 10 óra 30 perc délelőtti illetve **L F * P** megfelel 11 óra 30 perc délutáni felvételi időpontnak. Ezek a kódolt időpont azonosítók megtalálhatók a duplex számbélyegzéseken, a sarokíves körbélyegzéseken és az egykörös hely és keletbélyegzéseken is.

Érdeemes megjegyezni, hogy az itt felsorolt típusok és altípusok nem fedik le 100 százalékban a több mint 50 évig használatban lévő sarokíves körbélyegzések összes változatát. Érdeemes aprólékosan és türelmesen végignézni a gyűjteményeket, mert előfordulhatnak ritkább lebélyegzések is, melyek lényegesen értékesebbek. Ugyanígy érdemes figyelni a különböző rendellenességekre is. Végezetül ez utóbbira szeretnék két példát bemutatni. (**20.a-b. ábrák**)

20.a. ábra

20.b. ábra

A 20.a. ábrán a feladás időpontja 12 15 AM. Itt valószínűleg a postahivatal dolgozója elfelejtette az AM betűhasábot PM betűhasábra cserélni, ugyanis délelőtt 12 óra 15 perc nem létezik. A 20.b. ábrán pedig a hivatal számát jelző hasábot helyezték fordítva a bélyegzőbe. (48 helyett ⁸⁷)

Haraszi Gyula

Felhasznált irodalom:

- Dr. J. T. Whitney: Collect British Postmarks (1997)
- Stanley Gibbons: Collect British Postmarks (2011)
- James A. Mackay: Postmark of England and Wales (1988)